

Συνεργασία και συνέργεια: Αποτελεσματικά όπλα στην αντιμετώπιση των οικουμενικών προκλήσεων

Μελετώντας, στο προηγούμενο άρθρο μου, τις οικουμενικές προκλήσεις του 21ου αιώνα, διαπίστωσα ότι υπάρχουν πολλά ακόμα θέματα που απαιτούν μια επιπλέον προσπάθεια για να αντιμετωπιστούν. **Τυραννικά καθεστώτα, κοινωνικές και φυλετικές ανισότητες, βία, φτώχεια, ασθένειες, έλλειψη εκπαίδευσης, ελευθερία του λόγου, προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων και αγαθών, ψηφιακό έγκλημα, παραπληροφόρηση, παράνομες οικονομικές δραστηριότητες και ξέπλυμα χρήματος, τραυματίζουν τον πλανήτη μας** και ακόμα δεν διαφαίνονται πρακτικές λύσεις για τη διευθέτησή τους.

Η διαχείριση της πρόσφατης πανδημίας, που ποιος ξέρει για πόσο ακόμα θα μας απασχολεί, παρόλες τις ενθαρρυντικές προσπάθειες, απέ-

Γράφει ο
Βύρων Τομάζος
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: btomazos@
gmail.com

δειξε ότι η παγκόσμια κοινότητα έχει μεν διάθεση να συνεργαστεί, αλλά τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτής της συνεργασίας παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα.

Οι Κινέζοι έδωσαν σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα τα χαρακτηριστικά του ιού, αλλά με το σταγονόμετρο θα έλεγα, αφού ακόμα και σήμερα, το FBI έχει αναλάβει να διερευνήσει αν ο ιός προήλθε από τα ζώα ή "ξέφυγε" από κάποιο εργαστήριο.

Επίσης, παρόλη τη συνεργασία των ερευνητικών κέντρων σε διάφορες χώρες, η ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τα αποτελέσματα των ερευνών έμειναν σε εμβρυακό στάδιο, με αποτέλεσμα τα εμβόλια που κάθε επιστημονική ομάδα ανακάλυψε να μην είναι τόσο αποτελεσματικά όσο αν συνεργάζονταν όλοι μαζί.

Διερωτάται κανείς γιατί, παρόλη την πρόοδο της επιστήμης σε όλους τους τομείς, δεν έχει προκύψει μέχρι τώρα ένα ικανοποιητικό και κυρίως οριστικό αποτέλεσμα. Φαίνεται ότι είναι απαραίτητη μια **πιο στενή παγκόσμια συνεργασία**, η οποία κατά τη γνώμη μου, πρέπει να έχει αφετηρία την κορυφή, τα κράτη και τις ενώσεις κρατών, όπως η ΕΕ, ώστε να καταστεί δυνατόν να μεταφερθούν οι επιστημονικές ανακαλύψεις με ένα πιο οργανωμένο και οικονομικό τρόπο, σε επίπεδο κρατών.

Οι φαρμακευτικές εταιρείες είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις και δεν είναι δυνατόν να προσφέρουν το know-how τους δωρεάν, ούτε είναι ενδεδειγμένο, γιατί πρέπει να καλύψουν τα έξοδα έρευνας και τεχνολογίας και να παρουσιάσουν κέρδη στους μετόχους τους ώστε να μην στερούνται το κίνητρο. Όταν λέγεται δε, ότι πρέπει να δοθεί η πατέντα των εμβολίων, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι δεν πρόκειται για μια "συνταγή" του πώς θα το παρασκευάσεις, απαιτούνται και χίλιες δυο λεπτομέρειες για την παραγωγή. Δεν αρκεί η πατέντα, η παραγωγή έχει σημασία πώς θα γίνει. Στην τωρινή πανδημία, όπως έχει συμβεί και σε άλλες περιπτώσεις στο παρελθόν, μία εταιρεία έδωσε την πατέντα σε άλλη συνεργαζόμενη εται-

ρεία, που ήδη παρασκεύαζε εμβόλια, ήταν δηλαδή στο business, αλλά για να ξεκινήσει η συγκεκριμένη παραγωγή χρειάστηκαν 8 μήνες. Καταλαβαίνουμε όλοι πόσος χρόνος θα απαιτηθεί για εταιρείες που ξεκινούν από μηδενική βάση. **Όμως θα μπορούσε μια οργανωμένη παγκόσμια συνεργασία να προωθήσει πατέντες, τεχνογνωσία και ό,τι άλλο απαιτείται, με μειωμένο κόστος, στις φτωχές χώρες. Το ίδιο θα μπορούσε να συμβεί και σε άλλους τομείς, όπως ογεωργικός.**

Υπάρχουν νέες τεχνικές παραγωγής, μεταλλαγμένα φυτά, μελέτες εδάφους, δορυφορική παρακολούθηση και πολλά άλλα, τα οποία βοηθούν σημαντικά στην αύξηση της παραγωγής.

Θυμάμαι, σε ένα σχετικά πρόσφατο ταξίδι μου στη Βιρμανία, πόσο εντύπωση μου έκανε η καλλιέργεια μιας έκτασης με φυσιτικές με απαρχαιωμένα άροτρα και στη συνέχεια η σύνθλιψη με ένα πανάρχαιο ζωήλατο σύστημα. Η απόδοση φυσικά ήταν πενιχρή, παρόλο που η γη φαινόταν εύφορη. Βέβαια οι ναοί ήταν επίχρυσοι...

Το οξύμωρο είναι ότι ενώ πρόσφατα μία ομάδα επιστημόνων, αποτελούμενη από Κινέζους και Αμερικανούς, αφού εισήγαγε ανθρώπινα βλαστικά κύτταρα σε έμβρυα μαιμούδων ανέπτυξε χιμαϊρικά έμβρυα, με σκοπό να βοηθήσουν στη μελέτη των ασθeneιών, στην ανάπτυξη νέων φαρμάκων, καθώς και στην παραγωγή ιστών και οργάνων προς μεταμόσχευση, ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη βρίσκεται ακόμα στην εποχή της αγροτικής επανάστασης.

Όλοι αντιλαμβανόμαστε ότι η μόνη λύση σε όλα αυτά, παρόλο που δεν είναι ούτε εύκολη ούτε αυτονόητη, παραμένει η επικοινωνία και η συνεργασία και, όπως προανέφερα, αυτή πρέπει να ξεκινήσει και από την κορυφή. Τα προσκόμματα είναι πολλά, όπως ο θρησκευτικός φανατισμός που δημιουργεί καχυποψία και οπισθοδρόμηση, οι κάθε είδους εθνικισμοί και οι δικτατορίες, που κρατούν τους ανθρώπους σκόπιμα παγιδευμένους. Ελπίζω βάσιμα ότι τα έξυπνα κινητά τηλέφωνα με άμεση πρόσβαση στο ίντερνετ μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα σε δισεκατομμύρια ανθρώπους κάθε ηλικίας και κοινωνικής τάξης, να επικοινωνούν μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν πληροφορίες και δεδομένα, να γνωρίζουν τι συμβαίνει στον υπόλοιπο κόσμο και μέσα από αυτή τη διαδικασία να συνειδητοποιήσουν ότι είναι και αυτοί πολίτες του κόσμου, να αφυπνιστούν και να εκτινάξουν τα δικτατορικά καθεστώτα.

Το κινητό τηλέφωνο θα γίνει το αόρατο χέρι της αγοράς, όπως το περιέγραψε ο Άνταμ Σμιθ, που κατανόησε ότι η πεφωτισμένη επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος προωθεί ακούσια το συλλογικό καλό. Αυτό κατά τη γνώμη μου, αποτελεί μια αχτίδα αισιοδοξίας, ότι δηλαδή όπως η παγκοσμιοποίηση και το αόρατο χέρι της αγοράς, τα τελευταία 40 χρόνια χόρτασαν το 15% του πεινασμένου πληθυσμού της γης, έτσι και το έξυπνο κινητό μαζί με τις επιβεβλημένες συνεργασίες και συνέργειες θα απαλλάξουν τις κοινωνίες από τις σύγχρονες μάστιγες, ο κόσμος θα δει καλύτερες μέρες και τα παιδιά που γεννιούνται θα αντικρύζουν έναν καλύτερο κόσμο. **Ο αγώνας θα κερδηθεί** και όπως η παγκοσμιοποίηση έφερε ευημερία, έτσι και το έξυπνο κινητό θα αλλάξει τα πάντα σε έναν ορίζοντα μιας γενιάς. Αυτό φυσικά έχει σχέση με την αποχή των δικτατορικών καθεστώτων, που είναι ένας αστάθμητος παράγοντας. Θα αντέξει η Β. Κορέα, το Ιράν κ.ά. τριάντα χρόνια; Πιθανόν ναι, πιθανόν όχι.

Ας σκεφτούμε όλοι πώς θα αλλάξουμε τον κόσμο και πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε σαν πολίτες αυτού του κόσμου, γιατί πέραν της κορυφής υπάρχει και η βάση και ας πιστέψουμε πως κάνοντας κάτι καλό για τον κόσμο, κάνουμε καλό πρωτίστως στους εαυτούς μας.

Αξιοποιώντας μια αρνητική εμπειρία

Μιας και ο ιός είναι το τρέχον ζήτημα, ας το εκλάβουμε σαν **βάση συζήτησης και μοντέλο ενεργειών**, για το τι θα πρέπει να

κάνουμε περαιτέρω και για άλλα φλέγοντα οικουμενικά προβλήματα, χρησιμοποιώντας τις εμπειρίες που αποκομίσαμε.

Το 1918, εξαιτίας ενός θανατηφόρου ιού, ξέσπασε μια επιδημία γνωστή ως «ισπανική γρίπη» η οποία εξαπλώθηκε γρήγορα σε όλο τον πλανήτη και προσέβαλε τον μισό περίπου πληθυσμό της γης. Πέθαναν πάνω από 50 εκατομμύρια άτομα - περισσότερα από αυτά που έχασαν τη ζωή τους κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, που τελείωσε την 1η Νοεμβρίου 1918. Όμως, η πανδημία του 1918 επισκιάστηκε από τον πόλεμο και τα μαθήματά της αγνοήθηκαν.

Εκατό χρόνια αργότερα, ο κόσμος αντιμετωπίζει ένα παρόμοιο τεστ. Όταν τελικά η πανδημία Covid-19 υποχωρήσει, θα εκμεταλλευτούμε τα όσα μας δίδαξε; Ή όταν η κατάσταση έκτακτης ανάγκης υποχωρήσει και η ζωή επιστρέψει στο «φυσιολογικό», θα συνεχίσουμε όπως και πριν;

Οι επιστήμονες επισημαίνουν ότι αργά ή γρήγορα, ένας νέος ιός μπορεί να εμφανιστεί ή να επανεμφανιστεί που μπορεί να είναι πιο μεταδοτικός από τον Covid-19, πιο μολυσματικός ή και τα δύο. Ωστόσο, οι προσπάθειες για τον εντοπισμό επικίνδυνων νέων ιών παραμένουν περιορισμένες. Όσο η πανδημία είναι στο προσκήνιο της προσοχής όλων, είναι σημαντικό να αξιοποιήσουμε την τραυματική εμπειρία και να αρχίσουμε να χτίζουμε τα συστήματα που θα μας οχυρώσουν για όταν καταφτάσει η επόμενη - γιατί το θέμα δεν είναι αν, αλλά πότε.

Υπάρχουν επιτακτικές ανάγκες, **όπως συστηματικότερη έρευνα**, για τη μετά Covid εποχή, οι οποίες πρέπει να εντατικοποιηθούν και να αποτελέσουν έναν παγκόσμιο κώδικα αντιμετώπισης οικουμενικών προκλήσεων. Οι επιστήμονες πρέπει να συμμετάσχουν σε μια παγκόσμια προσπάθεια να μελετήσουν ιούς που κυκλοφορούν σε ζώα και θα μπορούσαν ενδεχομένως να διαδοθούν και να μολύνουν τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της χαρτογράφησης παθογόνων σημείων.

Επίσης, η ανάγκη αντιμετώπισης της αύξησης ή της επανεμφάνισης άκρας λοιμωδών νοσημάτων, με έμφαση στην πλήρη εφαρμογή του ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης κατά της μικροβιακής αντοχής στο πλαίσιο του προγράμματος «Μία υγεία» και στη συνεργασία με διεθνείς εταίρους για την προώθηση μιας παγκόσμιας συμφωνίας σχετικά με τη χρήση αντιμικροβιακών ουσιών και την πρόσβαση σε αυτές. Μετά το ξέσπασμα του Έμπολα στη Δυτική Αφρική, από το 2014 έως το 2016, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας δημοσίευσε το Σχέδιο E&A για επιδημίες, το οποίο έδωσε προτεραιότητα στους κορονοϊούς ως ένα από τα παθογόνα που χρειάζονταν περισσότερη έρευνα και ανάπτυξη. Χρειάζεται επειγόντως περισσότερη έρευνα, συντονισμένη σε παγκόσμιο επίπεδο, για να κατανοήσουμε καλύτερα ποια χαρακτηριστικά των παθογόνων παραγόντων τους αποτελούν επιδημικές απειλές και για την ταχεία ανάπτυξη διαγνωστικών εξετάσεων, θεραπειών και εμβολίων.

Περισσότερη παγκόσμια παρακολούθηση. Απαιτείται περισσότερη παγκόσμια παρακολούθηση σε ανθρώπους και ζώα (κατοικίδια και μη) για να εντοπίζονται γρήγορα νέες και υπάρχουσες απειλές. Ο World Health Organization (WHO) συνεργάζεται με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) και τον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Υγεία των Ζώων (OIE) για τη βελτίωση της παγκόσμιας εποπτείας, αλλά τα επίπεδα επενδύσεων είναι ακόμα χαμηλά και τα συστήματα παραμένουν ανεπαρκή. **Η επιτήρηση σε ζώα και ανθρώπους πρέπει να γίνεται σε τοπικό επίπεδο με ισχυρούς μηχανισμούς, ώστε να αναφέρεται άμεσα οτιδήποτε ασυνήθιστο.**

Περισσότερα εγχώρια δεδομένα. Όλες οι χώρες πρέπει να βελτιώσουν την παρακολούθηση των μολυσματικών ασθενειών, συμπεριλαμβανομένης της γενετικής αλληλουχίας.

Περισσότερες πλατφόρμες εμβολίων. Οι φαρμακευτικές εταιρείες πέρυσι μπόρεσαν να δημιουργήσουν εμβόλια Covid-19, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Θα μπορούσαν να το έχουν

πετύχει ακόμα γρηγορότερα αν οι δοκιμές εμβολίων, όπως το mRNA και άλλα, είχαν ήδη πραγματοποιηθεί για να επιβεβαιώσουν την ασφάλεια και τη δοσολογία για τους κορονοϊούς.

Περισσότερος συντονισμός. Είναι απαραίτητη η στενή συνεργασία -τοπικά, εθνικά και διεθνώς- για την αντιμετώπιση επιδημιών και πανδημικών απειλών. Οι εντατικές κλινικές δοκιμές που μπορούν να εφαρμοστούν, να συντονιστούν και να σχεδιαστούν απρόσκοπτα είναι κρίσιμες για την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για να παραχθούν προϊόντα που πληρούν τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα για ρυθμιστικές και πολιτικές αποφάσεις. **Τα κράτη πρέπει να προετοιμάσουν τις αλυσίδες εφοδιασμού και να εφαρμοστούν πρωτόκολλα για τη διανομή προμηθειών και εμβολίων.**

Περισσότερη επικοινωνία και εμπιστοσύνη. Όλοι έχουμε παρατηρήσει ότι την πρόσφατη πανδημία και την αντιμετώπισή της συνοδεύει ένα νέφος παραπληροφόρησης και δαιμονοποίησης και απαιτείται τεράστια προσπάθεια για την αντιμετώπιση των λανθασμένων πληροφοριών. **Η παραπληροφόρηση διαδίδεται γρηγορότερα από τους ιούς και μπορεί να είναι εξίσου θανατηφόρα.**

Περισσότερη πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη. Η πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη, η ραχοκοκκαλιά κάθε συστήματος υγείας, είναι το θεμέλιο για την προετοιμασία, την πρόληψη, την ανίχνευση και την ταχεία ανταπόκριση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης κάθε είδους, από εκδηλώσεις μολυσματικών ασθενειών έως αντιμετώπιση μη μεταδοτικών ασθενειών (Non-Communicable Disease NCD) όπως καρκίνος, διαβήτης και καρδιαγγειακές νόσοι.

Οι NCD υπήρξαν σημαντικός παράγοντας στις νοσηλείες και τους θανάτους του Covid-19. Εάν περισσότερα κράτη είχαν λάβει πιο επιθετικά μέτρα για τη μείωση των NCD, πιθανόν να υπήρχαν πολύ λιγότεροι θάνατοι κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Δεν επιτρέπεται αυτό να συμβεί ξανά.

Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα αποτελεσματικών πολιτικών που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι κυβερνήσεις για την καταπολέμηση των μη μεταδοτικών ασθενειών, από τους δημόσιους χώρους χωρίς καπνό και βελτιωμένες ετικέτες στα τρόφιμα και εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τα λίπη και τα ζαχαρούχα ποτά έως τους ποδηλατόδρομους που προωθούν την άσκηση και μειώνουν την ατμοσφαιρική ρύπανση παρέχοντας μια εναλλακτική λύση στη μετακίνηση.

Επενδύοντας σε πρακτικές που μας προετοιμάζουν αποτελεσματικότερα για την επόμενη πανδημία και υιοθετώντας πολιτικές που θα μετριάσουν τον αντίκτυπό της, μπορούμε να σώσουμε εκατομμύρια ζωές. Και αυτές οι ενέργειες δεν πρέπει να περιμένουν μέχρι να περάσει η απειλή του Covid-19, **πρέπει να ξεκινήσουν τώρα.**

Εν κατακλείδι

Ουδέν κακόν αμιγές καλού, και από την πανδημία διδαχθήκαμε πάρα πολλά, με επώδυνο είναι αλήθεια τρόπο, σαν άτομα, οικογένειες, κράτος και παγκόσμια κοινότητα. Το θέμα είναι να αξιοποιήσουμε όλα αυτά σαν μια πλατφόρμα εκκίνησης ενεργειών και συστημάτων και να αντιμετωπίσουμε άλλες παγκόσμιες προκλήσεις όπως η αντιμετώπιση της φτώχειας ή η μεγάλη αύξηση πληθυσμού ειδικότερα στη ΝΑ Ασία ή στην Αφρική, που υπολογίζεται ότι αν συνεχίσει με τους ίδιους ρυθμούς, θα έχει περίπου 2,2 δις πληθυσμό σε λίγα χρόνια. Πρέπει όλος ο πλανήτης να συνειδητοποιήσει ότι **έχουμε κοινά συμφέροντα και ως εκ τούτου οι συνεργασίες και συνέργειες είναι μονόδρομος.** Έτσι θα αντιμετωπίσουμε πιο αποτελεσματικά τις οικονομικές προκλήσεις και θα καλύτερέψουμε περαιτέρω το βιοτικό επίπεδο των λαών με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Είναι πλέον γνωστό ότι στη συνεργασία και στη συνέργεια 2+2 δεν κάνουν 4, αλλά ένα πολλαπλάσιο.

Υ.Γ.: Λίγη ώρα πριν παραδώσω το άρθρο μου στην εφημερίδα, κυριολεκτικά επί του πιεστηρίου, ανακοινώθηκε το θέμα της έκθεσης των Πανελληνίων εξετάσεων. Σας μεταφέρω το τέλος του πρώτου κειμένου του θέματος, που είναι διασκευή από δημοσίευμα στον ημερήσιο τύπο, γιατί συνάδει με όσα εξέθεσα στο παρόν άρθρο και όσα κατά καιρούς έχω δημοσιεύσει:

«Οι κρίσεις ενισχύουν την ενσυναίσθηση εμπρός στα κοινά δεινά, τη θετική κοινωνική απόκριση[...] Ο φόβος γίνεται ένα ανθρώπινο αντανακλαστικό, ακίνδυνο για την εξάσκηση των πράξεων. Πάντως, όπως αφηγείται η Ιστορία, δεν επιβεβαιώθηκαν ούτε οι μεγάλοι φόβοι ούτε οι υψηλές προσδοκίες που έτρεφαν οι άνθρωποι ανά τους αιώνες. **Προβλέψεις που αναστάτωναν γενιές δεν επαληθεύτηκαν ποτέ.**

Όμως το παρόν δεν μας αποτρέπει πια να φανταστούμε το μέλλον, το αντίστροφο. Το αύριο, από αδιαπέραστο πέπλο, γίνεται και πάλι πεδίο εκκόλαψης προσδοκιών.

Σωρεύουμε δυνάμεις ενάντια στα μελλοντικά ερείπια. Επιμένουμε στην ανάσα της προσμονής, νιώθουμε ήδη τον αέρα της απαντοχής να καίει τα χείλη μας. Άλλωστε, τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;».